

59. PRÉDIKÁCIÓ¹

Et cum factus esset Jesus annorum duodecim etc. (Lukács 2, 42)

Ezt olvassuk az evangéliumban: „Amikor Urunk tizenkét esztendő lett, Jeruzsálembe ment Máriával és Józseffel a templomba, és amikor eljöttek onnan, Jézus a templomban maradt; de ők nem tudták. És amikor hazaértek és nem volt velük, keresték az ismerősök és rokonok között és a tömegben, és nem találták; elvesztették a tömegben. Ezért ismét vissza kellett fordulniuk, oda, ahonnan jöttek; és amikor ismét visszaértek kiindulási pontjukhoz a templomba, ott megtalálták”² (Lukács 2, 42/26).

Bizony, ha meg akarod találni ezt a nemes születést, neked is így kell otthagynod a „tömeget” és visszatérned az eredethez, az alaphoz, amiből jöttél. A lélek erői és munkái: ez mind „tömeg”; emlékezet, értelem és akarat, mind megsokszoroz téged. Ezért kell mindezt elhagynod: az érzékek és a képzelet működtetését és mindent, amiben magadat találsz, vagy amire szemet vetsz. Csak akkor tudod megtalálni ezt a születést, és különben nem, egészen biztosan nem. Sose találod meg a barátok és „ismerősök és rokonok között”; sokkal inkább teljesen elveszíted.

Ezért fölmerül a következő kérdés: Hogy vajon megtalálhatja-e az ember ezt a születést bizonyos dolgokon keresztül, amik isteniek ugyan, de mégis kívülről jönnek hozzá az érzékek közvetítésével, mint bizonyos elképzelések Istenről, például az, hogy Isten jó, irgalmas, vagy valami más, amit az értelem létre tud hozni magából, és ami egyszersmind igazán isteni is: vajon megtalálhatjuk-e mindezzel ezt a születést? Bizony, nem! Mert mindez bármennyire jó és isteni legyen is, mégiscsak kívülről, az érzékeken keresztül jön hozzánk. Ennek azonban csakis és kizárólag *belülről* fölfelé kell Istentől kiáramolnia³, ahhoz, hogy ez a születés tulajdonképpen és valóban ott világítson, és minden működésedet meg kell szüntetned, és minden erődnek az *Ő* működését kell szolgálnia, nem a *tiédet*. Ahhoz, hogy ez a mű tökéletes legyen, Istennek egyedül kell működnie, és neked pusztán el kell szenvedned. Ahol igazából kilépsz a *te* akaratodból és tudásodból, ott megy be Isten igazából és akarattal az *Ő* tudásával, és ott világít ragyogóan. Azon a helyen, ahol Isten így tartózkodhat⁴, ott a *te* tudásod nem állhat meg és nem is járulhat hozzá. Nem szabad azt vélned, hogy értelméd felnőhet hozzá, hogy Istent megismerheted. Sokkal inkább: ahhoz, hogy Isten *isteni* világosságot gyújtson benned, a legkevésbé sem segít a *te természetes világosságod*, hanem pusztán semmivé kell válnia és teljesen le kell mondania önmagáról; *akkor* tud Isten beköltözni az *Ő* világosságával, és *Ő* aztán magával hozza mindazt, amit feladtál, és ezerszer többet is, ezenkívül új formát, ami mindent magába foglal.

Ehhez találunk egy példázatot az evangéliumban. Amikor Urunk oly barátsággal beszélt a pogány asszonnyal a forrásnál (János 4,5-től), az asszony ott hagyta korsóját, beszaladt a városba és hirdette a népnek, hogy eljött az igazi Messiás. A nép nem hitt szavainak, és

¹ Böszörményi László fordítása.

² A bibliai idézeteket saját fordításban közöljük (az Eckhart mester által használt – föltehetően saját – német fordításokból), különben nem lehet elég pontosan visszaadni Eckhart mester hivatkozásait az idézetekre.

³ Ez első olvasásra érthetetlennek tűnhet, de a németben valóban az áll, hogy *belülről* fölfelé Istentől kifelé (központozás nélkül, ami persze, prédikációról lévén szó, nem jelent sokat). A meditatív elmélyülésben ez az ellentmondás nagyon is értelmet kaphat – ezért tartózkodunk attól, hogy „könnyen érthetővé” fordítsuk.

⁴ Szó szerint: ahol Isten így tudhat magáról.

kimentek vele és látták őt magát. És akkor azt mondták az asszonyoknak: „Nem a te szavadra hiszünk, hanem sokkal inkább azért, mert *mi magunk* láttuk őt” (János 4, 42). Bizony, ugyanígy nem juttathat el a világ összes *teremtményének* tudása, és a *te saját* bölcsességed és *egész* tudásod se oda, hogy Istent *isteni* módon tudhasd. Ha Istent *isteni* módon akarod tudni, akkor tudásodnak tiszta nem-tudássá kell válnia és el kell felejtened önmagadat és minden teremtményt.

Nos, azt mondhatnád: Ugyan mit csináljon az értelmem, Uram, ha egészen magában kell lennie, anélkül, hogy bármit is cselekedne? Ez a legjobb mód, hogy lelkem nem-megismerő megismeréssé emelkedjék, noha ez nem is lehetséges? Mert, ha megismerek valamit, akkor az nem lenne nem-megismerés, és nem lenne csak puszta létezés sem. Legyek tehát teljes sötétségben? – Igen, bizonyosan! Soha jobbat nem tehetsz, mintha teljes sötétségbe és tudatlanságba helyezed magad. – Ó, Uram, teljesen el kell tűnnie, nincs visszatérés? – Bizony nem, nincs valódi visszatérés. – De mi ez a sötétség, hogy hívják, mi a neve? – A neve nem mond mást, mint azt, hogy hajlam a fogékonyságra, ami egyáltalán nincs híjával a létnek, hanem olyan fogékonyság, ami képesség, ami teljessé tesz téged. És ezért nincs belőle visszatérés. De ha mégis visszatérnél, akkor erre nem indíthat semmilyen *igazság*, hanem csak valami más, az érzékek, vagy a világ vagy az ördög. Ha azonban átengeded magad ennek a visszatérésnek, akkor szükségszerűen bűnbe esel, és annyira eltérhetsz, hogy az örök zuhanásba jutsz. Ezért nincs visszatérés, csak állhatatos előrehaladás, és a hajlam elérése és betöltése. Ez a hajlam nem nyugszik soha, amíg be nem tölti teljes létét. És ez jól van így, és ahogy az anyag se nyugszik, amíg be nem tölt minden formát, amit fölvehet, úgy az értelem se nyugszik soha, amíg el nem tölti mindaz, ami *saját* hajlamának megfelel.

Azt mondja ehhez egy pogány mester: semmi sincs a természetben, ami gyorsabb lenne a Mennynél; a Menny futása megelőz minden dolgot. – De bizony, az ember lelke túlszárnyalja futásában. Ha tevékeny maradna képességében, és nem hagyná, hogy alacsonyabb dolgok megalázzák és szétszaggassák, akkor megelőzné a legmagasabb Mennyet is, és nem lenne nyugtot addig, amíg be nem jutna a legmagasabbba, és ott a legeslegjobb jó etetné és táplálná.

Azt kérdezhetnéd, mennyire *segít* ez rajtunk, ha megvalósítjuk ezt a hajlamot, magányosan és csupaszon tartjuk magunkat, és egyedül ezt a sötétséget és ezt a nem-tudást követjük és kutatjuk, és nem fordulunk vissza? –: ebben van a lehetőség, hogy elnyerd *azt*, aki mindenben benne lakik. És mennél elhagyatottabb és önfeledtebb és tudatlanabb vagy minden dologban, annál közelebb jutsz hozzá. Erről a pusztáról áll Jeremiásnál: „A pusztába vezetem barátnőmet és a szívéhez akarok beszélni” (Hóseás, 2, 13). Az öröklét igazi szava csak a magányban szólal meg, ahol az ember kiürül és elidegenedik önmagától és minden sokféleségétől. Erre a kiürült elidegenedésre vágyakozott a próféta, amikor azt mondta: „Jaj, ki ad nekem tollakat, mint a galambnak, hogy odarepülhessek, ahol nyugalmat találok?” (54. zsoltár, 7). Hol talál az ember nyugalmat és pihenést? Bizony, csak az elhagyatottságban, sivárságban, és minden teremtménytől való elidegenedésben. Erre mondja Dávid: „Inkább legyek elhagyatott és megvetett Istenem házában, mintsem nagy tisztességben és gazdagságban a bűnösök tanyáján” (83. zsoltár, 11).

Nos, azt mondhatnád: Ó, Uram, ha szükséges így lennie, hogy az ember lemondjon minden dologról, külső és belső sivárságra jusson, lemondjon erőiről és hatásokról, – ha mind ennek el kell tűnnie, akkor ez ugyancsak nehéz helyzet, ha Isten így magára hagyja az embert, támogatása nélkül, ahogy a próféta mondja: „Jaj nekem! Meghosszabbodott az én nyomorúságom” (119. zsoltár, 5). Ha így hosszabbítja meg nyomorúságomat, *anélkül*, hogy

világítana nekem, vagy megszólítana, vagy működne bennem, ahogy ti tanítjátok és tudomásunkra hozzátok. Ha így áll az ember a tiszta semmiben, nem jobb akkor, ha tesz valamit, ami elüzi a sötétséget és elhagyatottságot, – ha az ilyen ember mondjuk, imádkozik, vagy olvas, vagy prédikációt hallgat, vagy más dolgokat művel, hogy segítsen önmagán, hiszen ezek mégiscsak erényes dolgok? – Nem! Bizony, tudjad: az a legjobb neked, ha egészen csendben vagy, és olyan sokáig, ameddig csak lehet. Légy biztos benne, hogy onnan nem fordulhatsz ilyen meg olyan dolgok felé, anélkül, hogy kárát látnád. Szeretnéd, ha a felkészítés *egyrészt magad* által, *másrészt általa* történne, de ez *lehetetlen*. Soha nem tudsz olyan gyorsan gondolni a készenlétre vagy olyan gyorsan vágyódni rá, hogy Isten ne lenne már előbb ott, hogy Ő készítse fel. De tegyük fel, noha lehetetlen, hogy megoszlik a feladat: *tiéd* a felkészülés és *övé* a behatás vagy beáramlás, – akkor tudd, hogy Istennek működnie és beáramolnia *kell*, amint készenlétben talál. Nem szabad azt vélned, hogy Istennel úgy van, mint egy földi áccsal, aki működik, vagy nem működik, ahogy akarja; akaratától függ, hogy megtesz-e valamit vagy sem, ahogy kedve tartja. Istennél *nem így* van; Istennek működnie, és beléd áramolnia *kell*, ahol, és amikor készenlétben talál téged. Éppen úgy, mint ahogy, amikor a levegő teljesen tiszta, a Napnak belé *kell* áramolnia, és nem *tudja* magát megtartóztatni ettől. Bizony, nagy hiányossága lenne Istennek, ha nem vinne benned végre nagy műveket és nem öntene beléd nagy jót, amint csak így egyedül és így csupaszon talál téged.

Így írják a mesterek is, hogy amint a gyerek anyaga készenlétben van az anyaméhben, abban a pillanatban beleönti Isten a testbe az élő szellemet, vagyis: a lelket, ami a test formája. *Egy és ugyanaz* a pillanat: a készenlét és a beleöntés. Amikor a *természet* tetőfokára hág, Isten *kegyelemben* részesíti; abban a pillanatban, amikor a szellem készenlétben áll, Isten késlekedés és habozás nélkül bemegy hozzá (belé). A titkok könyvében írva áll, hogy az Úr tudatta a néppel: „Az ajtó előtt állok, zörgetek és várok, hogy vajon beereszt-e valaki; vele akarok vacsorálni” (Jelenések 3, 20). Ne keresd se itt, se ott, nincs messzebb, mint a szív ajtaja előtt; ott áll és kitartóan várakozik, hogy kit talál készenlétben, aki megnyílik előtte és beengedi. Nem kell messziről hívnod: alig várja, hogy hívd. Ezerszer jobban törekszik feléd, mint te öfelé: a kinyitás és belépés nem más, mint *egyetlen* pillanat.

Nos, azt mondhatnád: Hogyan lehetséges ez? Hiszen semmit sem érzek belőle. – Nos, figyelj! A megézés nem a *te* hatalmadban van, hanem az *övében*. Ha úgy tetszik neki, *megmutatkozik*; és el is *rejtőzhet*, ha akar. Erre gondolt Krisztus, amikor azt mondta Nikodémusznak (János 3, 8): „A szellem árad, ha akar; és hallod a hangját, de nem tudod, honnan jön és hová megy.” Szólt, és ellentmondott önmagának: „*hallasz, és mégse tudsz!*”. Hiszen a tudás a hallásból van. Krisztus azt mondta ezzel: A hallásban veszi föl az ember vagy fogadja magába (a szellemet), mintha azt akarta volna mondani: *Befogadod*, és mégse tudsz róla semmit. Tudd hát! Isten semmit sem hagyhat üresen, feltöltetlenül; Isten és a természet nem tűrhetik, hogy valami feltöltetlen vagy üres legyen. Ezért: ha azt hiszed is, hogy semmit sem érzel belőle és semmi sincs benned belőle, ez még sincs így. Mert ha lenne bármi üres is az ég alatt, legyen az nagy vagy kicsi, vagy akármi: az égnek vagy magához kellene emelnie, vagy le kellene ereszkednie hozzá és ki kellene töltenie önmagával. Isten, a természet mestere egyáltalán nem tűri el, hogy bármi is üres legyen. Ezért maradj meg a csendben és ne térj el ettől az ürességtől; mert ebben az időpontban ugyan elfordulhatsz tőle, de soha többé nem fogsz újra hozzájutni.

Nos, azt mondhatnád: Nos, igen, Uram, ti mindig azt mondjátok, hogy oda kellene jutnom, hogy *bennem* történjék meg ez a születés, bennem szülessen meg a Fiú. Ám legyen! De kaphatnék egy jelet, amiről fölismerhetném, hogy valóban megtörtént? – Igen, bizonyosan, három megbízható jel is van. Ezek közül csak egyet akarok megadni. Gyakran kérdeznek

engem, hogy eljuthat-e oda az ember, hogy nem akadályozza sem az idő, sem a sokféleség, sem az anyag. Igen, valóban! Ha megtörténik ez a születés, akkor nem akadályoz többé semmi teremtmény; sőt inkább mind Isten felé, és e felé a születés felé irányítanak. Például szolgálhat erre a villámcsapás: akit a villám csapása ér, legyen az fa vagy állat, vagy ember, azon nyomban felé fordul; és ha egy ember háttal állt volna is neki, abban a pillanatban felé fordítja arcát. Ha egy fának ezer levele is lenne, mint a megfelelő oldalával fordul a csapás felé. Látod, épp így történik azokkal, akiket eltalál ez a születés: azonnal e felé a születés felé fordulnak, mégpedig mindenben, amivel éppen foglalatostkodnak, bármily durva legyen is az. Igen, ami eddig akadály volt, mostantól segít. Arcoddal teljesen e felé a születés felé fordulsz; minden maga Isten lesz számodra, mert semmi másra nem tekintesz ezentúl a dolgokban, mint Istenre. Hasonlóan, mintha valaki hosszan nézne a Napba; akármire néz utána, a Nap képe jelenik meg benne. Ha megtörik benned, hogy mindenben és mindenkiiben Istent keresed és látod, akkor hiányzik belőled ez a születés.

Nos, azt kérdezhetnéd: gyakoroljon-e az ember, aki eljutott idáig, bűnbánatot, vagy elszalaszt-e valamit, ha *nem* gyakorolja? – Hallgassatok ide! Az összes bűnbánati fajtát többek között azért találták ki – legyen az böjtölés, éberség, imádkozás, térdepelés, önkínzás, durva szövésű ingek viselése, keményen fekvés, és ami csak ilyesmi még létezik –, tehát mindezt azért találták ki, mert a test és a hús mindig is ellenáll a szellemnek. A test sokszor túl erős; valóságos harc dúl közöttük, örökös viszály. A test bátor és erős itt lenn a Földön, mert itthon van, a hazájában; a világ segít neki, ez a Föld a szülőföldje, összes rokonai segítségére vannak itt: étel, ital, jó élet – mind a szellem ellensége. A szellem itt idegen; az ő rokonsága és egész nemzetsége az *Égben* van: ott érzi magát otthonosan, ha arra fordul, és ott rendezkedik be. Azért vetik tehát ki a bűnbánati gyakorlatok kantárát, hogy segítségére legyenek a szellemnek itt az idegenben, és valamelyest gyengítsék a húst ebben a harcban, nehogy legyőzze a szellemet, és azért nyomják el a testet, hogy a szellem szembe tudjon szállni vele. Ha mindezt azért teszik, hogy fogva tartásuk, és ha ezerszer jobban meg akarod bilincselni és terhelni –, akkor vesd rá a szeretet kantárát. A szeretettel győződ le a leggyorsabban, és a szeretettel rakod rá a legtöbb terhet. Mert úgy van ez a szeretettel, mint a halász horgával: addig nem foghatja ki a halat, amíg az horogra nem akad. De ha bekapta a horgot, akkor a halász már biztos a dolgában, akárhogy forgolódik és csapkod is hal, a halász akkor is biztos benne. Így van, mondom, a szeretettel is: akit fogságába ejt, a legerősebb bilincset hordja, és mégis édes ez a teher. Aki magára veszi ezt az édes terhet, többet ér el, és messzebbre jut vele, mint a világ összes bűnbánati gyakorlatával és önkínzásával. És még derűsen is tud mindent elviselni és elszenvedni, amit Isten ráró, és jószágban tud mindent megbocsátani, ami rosszat tesznek vele. Semmi sem visz Istenhez közelebb és tesz jobban az övévé, mint a szeretetnek ez az édes köteléke. Aki rátalált erre az útra, nem keres másikat. Akit megfogott ez a horg, annyira foglya lesz, hogy lába és keze, szája, szeme, szíve, és mindene örökre *Istené* marad. És ezért semmivel sem tudod jobban legyőzni ezt az ellenséget, hogy ne ártasson neked, mint a szeretettel. Ezért áll írva: „A szeretet erős, mint a halál, kemény, mint a pokol (Énekek éneke, 8, 6). A halál elválasztja a lelket a testtől, a szeretet azonban minden dolgot elválaszt a lélektől; semmit sem tűr meg, ami nem Isten vagy isteni. Aki foglya ennek a huroknak és ezen az úton halad, mindegy, hogy milyen művet hoz létre vagy nem hoz létre; hogy tesz-e valamit vagy sem, nem múlik azon az égvilágon semmi. És mégis, az ilyen ember legkisebb munkája vagy gyakorlata is hasznosabb és gyümölcsözőbb mind önmagának, mind mindenki másnak, és Istennek tetszőbb, mint minden olyan ember gyakorlatai, akik ugyan mentesek a halálos bűnöktől, de közben kevesebb szeretet van bennük. *Pihenése* hasznosabb, mint mások *munkája*. Azért keresd ezt a horgot, mert ha boldogságos fogságába esel, mennél jobban fogságban vagy, annál szabadabb leszel.

Abban, hogy ilyen fogságra és szabadulásra jussunk, segítsen bennünket az, aki maga a szeretet.
Ámen.